

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора Чернівецького
національного університету імені
Юрія Федьковича
Ірина ОСОВСЬКА

« 17 жовтня » 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 4

міжкафедрального семінару кафедр міжнародних відносин та суспільних комунікацій та кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів та рекомендацію дисертації Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук

ПРИСУТНІ:

Члени кафедр: завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, д. політ. н., доц. Макар В. Ю., декан факультету історії, політології та міжнародних відносин, к. істор. н., доц. Карпо В.Л. професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій д. істор. н., проф. Макар Ю. І., д. політ. н., проф. Федуняк С. Г., професор кафедри політології та державного управління д. політ. н., проф. Ротар Н. Ю., професор кафедри політології та державного управління д. політ. н., проф. Бурдяк В. І., к. політ. н., доц. Макух-Федоркова І. І., д. істор. н., проф. Фісанов В. П., к. політ. н., доц. Осадца І. С., к. політ. н., доц. Моцок В. І., к. політ. н., доц. Стецюк А. В., к. політ. н., доц. Мельничук Л. Н., к. політ. н., доц. Катеринчук П. М., к. філософ. н., доц. Струтинський В. Є.

Голова засідання – професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, д. істор. н., проф. Макар Ю.І.

Секретар засідання – асистент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Мельничук Л.Н.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Обговорення докторської дисертації кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

СЛУХАЛИ: про рекомендацію дисертації кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

ВИСТУПИЛИ:

Голова засідання: професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, д. істор. н., проф. Макар Ю.І.: Пропонується до обговорення дисертація кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

Тема дисертації Кучика О. С. «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, була затверджена на засіданні Вченої Ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол № 8 від 22.06.2026 р. Робота виконана на кафедрі міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного

університету імені Івана Франка. Дисертація подається до розгляду на міжкафедральний семінар вперше.

На підставі ознайомлення із текстом дисертації можу констатувати, що є усі формальні підстави для розгляду питання про її рекомендацію до захисту на спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку.

Якщо немає заперечень, пропоную перейти безпосередньо до обговорення дисертації. Слово для викладу основних положень дисертаційного дослідження надається Кучику О. С.

Кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучик О. С.:

Вельмишановний Пане головуєчий, шановні колеги!

Насамперед хочу висловити вдячність за можливість представити до Вашого розгляду дисертаційне дослідження на тему: «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається низкою чинників, які впливають на трансформаційні процеси у міжнародному середовищі та потребують наукового переосмислення. Динаміка змін сучасного міжнародного порядку та світоустрою привертають пильну увагу численних науковців, дослідників та експертів до питання ефективного функціонування системи міжнародних відносин як складного механізму співробітництва з наявними важелями впливу та механізмами запобігання міжнародним конфліктам як глобального, так і регіонального масштабу.

Завершення холодної війни, крах біполярної системи міжнародних відносин, дискусія щодо майбутнього світоустрою обумовлює необхідність пошуку шляхів колективної дії задля уникнення геополітичних потрясінь. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність подальшого глибокого вивчення тенденцій розвитку та взаємодій між учасниками міжнародних відносин. Зважаючи на безсумнівну складність та взаємообумовленість елементів системи міжнародних відносин, видається абсолютно логічним та раціональним дослідження місця і ролі інститутів багатостороннього співробітництва у їхньому розвитку у системі міжнародних відносин. Важливим чинником є творення багатополлярної та водночас анархічної системи міжнародних відносин з притаманними їй новими трендами і тенденціями у період активних процесів

глобалізації, одним з результатів якої стало творення доволі розгалуженої системи міжнародних організацій з різними функціями та завданнями.

Формування постбіполярного міжнародного порядку та наявність створених у попередні роки системи міжнародних організацій порушує питання адаптації їхньої діяльності до нових умов. У цьому контексті вартим видається розглянути питання місця і ролі міжнародних організацій, а особливо міжнародних регіональних організацій, у новій системі міжнародних відносин. Актуальність такого дослідження обумовлена пошуком ефективних механізмів запобігання війні та потребою підтримки миру як на регіональному, так і на глобальному рівнях. Оскільки питання діяльності міжнародних регіональних інститутів багатостороннього співробітництва тісно пов'язане з діяльністю глобальних міжнародних інститутів як ООН, СОТ, БРІКС тощо, вважаємо за необхідне розгляд діяльності регіональних інституцій у нерозривній єдності з організаціями глобального (універсального) характеру як з огляду на їхню приналежність до системи ООН, так і за функціональним спрямуванням через актуалізацію цілей глобального розвитку на регіональні потреби та цілі. При цьому необхідним видається акцентувати увагу на поєднанні історичного досвіду діяльності інститутів багатостороннього співробітництва та трансформацію їхнього місця та ролі в умовах мінливого міжнародного порядку. Також видається логічним зосередити увагу на ключових проблемах міжнародного співробітництва – безпеку в широкому та вузькому розумінні цього терміну, беручи до уваги тезу про актуальність гарантування безпеки та підтримання миру впродовж принаймні двох останніх століть, на долю яких припали дві світові війни та значна кількість міждержавних конфліктів.

Нова якість міжнародної системи вимагає переосмислення підходів до розуміння місця і ролі регіональних інститутів співробітництва в сучасній системі міжнародних відносин, позаяк за науковою гіпотезою дослідження вони (регіональні міжнародні організації) трансформувалися з елементів системи реалізації глобальних цілей розвитку в самостійні центри прийняття та імплементації рішень з урахуванням регіональної специфіки та формування власної інфраструктури, створюючи мережеві інституції із залученням формальних та неформальних акторів до практичної діяльності.

Дисертація виконана в межах комплексної наукової теми, яку розробляє кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка – *«Безпекова політика України як елемент нової архітектури міжнародної системи безпеки»* (номер державної реєстрації: 0123U101476), а також в межах досліджень у сфері міжнародних організацій та міжнародної безпеки. З огляду на це одним з головних акцентів вивчення діяльності регіональних інститутів

багатостороннього співробітництва – безпека у вузькому та широкому розумінні цього поняття.

Мета дослідження – вивчення та аналіз діяльності міжнародних регіональних організацій у глобальному політичному просторі та визначення місця і ролі цих інститутів багатостороннього співробітництва в сучасній міжнародній політичній системі.

Реалізація дослідницької мети обумовлює необхідність досягнення таких завдань:

- проаналізувати стан наукової розробки проблематики діяльності та механізмів функціонування міжнародних організацій, у тому числі регіональних, у вітчизняній та зарубіжній міжнародно-політичній науці;

- визначити структурні особливості та етапи становлення міжнародних регіональних організацій у системі інститутів багатостороннього співробітництва, визначивши їхнє місце і роль на різних історичних етапах розвитку міжнародної системи;

- визначити місце міжнародних організацій та їх взаємозв'язок у системі ООН та їхню роль в імплементації глобальних та регіональних інтересів держав-учасників;

- охарактеризувати механізми прийняття рішень та їх імплементації як показника ефективності щодо реалізації програмних цілей діяльності у сфері функціональної відповідальності;

- дослідити діяльність міжнародних регіональних організацій щодо реалізації питань безпекового співробітництва як ключового чинника забезпечення регіональної та глобальної безпеки;

- визначити рівень адаптивності міжнародних організацій до сучасних умов розвитку системи міжнародних відносин та запропонувати практичні рекомендації щодо шляхів реагування на сучасні виклики та загрози;

- розробити практичні рекомендації щодо зовнішньополітичних ініціатив України щодо оптимізації та підвищення ефективності діяльності у міжнародних регіональних організаціях, членом яких вона є.

Об'єктом дослідження виступають міжнародні організації.

Предметом дослідження є політичні механізми адаптації, функціонування та трансформації міжнародних регіональних організацій в умовах глобальної трансформації міжнародної політичної системи.

У процесі підготовки дослідження слід було враховувати те, що міжнародні організації загалом, так і регіональні зокрема, досить часто є предметом дослідження науковців з різних сфер – політології, права, економіки тощо. Це визначає необхідність застосування широкого спектру методів наукового дослідження.

Методологічною основою дослідження виступає система наукових принципів, підходів та методів міжнародно-політичної науки, що дозволяє комплексно дослідити складну наукову проблему – визначення місця і ролі міжнародних регіональних організацій у міжнародній політичній системі. Дослідження будується на основі застосування системного підходу через розгляд функціонування міжнародних регіональних організацій як невід’ємної частини міжнародного співтовариства як в географічному, так і функціональному аспекті. Відтак функціонування міжнародних регіональних організацій розглядається як елемент системи міжнародних організацій, що включає щонайменше глобальні, регіональні, міжурядові та неурядові організації. Такий підхід дозволяє провести порівняльний аналіз та визначити ієрархію взаємозалежностей між глобальними та регіональними акторами в сенсі актуалізації та вирішення регіональних завдань (проблем).

Дослідження побудоване на основі історико-хронологічного підходу, який передбачає розгляд проблематики формування та діяльності міжнародних організацій в історичній ретроспективі, враховуючи міжнародний континуум розвитку системи міждержавних відносин. Відтак це дає змогу простежити еволюцію механізмів та форм взаємодії держав через інститути багатостороннього співробітництва задля досягнення власних інтересів. Також це стане в пригоді ретроспективного аналізу діяльності регіональних міжнародних організацій у сфері миротворчості та миробудівництва ООН, як і в питаннях регіональної стабільності та кооперації в різних сферах.

Дослідження побудоване на застосуванні принципу об’єктивізму, спрямованого на неупереджений виклад матеріалу та обґрунтовані й аргументовані висновки. Об’єктивний аналіз досягається через залучення праць різних дослідників, а особливо введення в науковий обіг документів, як водночас джерельний матеріал та засіб проведення зіставлення й визначення неупередженого результату. Особливо це актуально при оцінці ефективності діяльності міжнародних регіональних організацій як механізмів стабілізації ситуації в тому чи іншому регіоні.

Науковий підхід до теми дослідження вимагає поєднання класичних теорій з новими аналітичними інструментами, оскільки сучасна політична система перебуває у стані переходу від однополярності до складної багатополярності. З огляду на це для аналізу формування та діяльності регіональних міжнародних організацій важливо обрати один або декілька теоретичних підходів, розглядаючи функціонування інститутів багатостороннього співробітництва через призму неореалізму, який пояснює створення регіональних організацій як спробу держав зміцнити свою безпеку та балансувати сили (наприклад, зміцнення східного флангу НАТО). Неореалізм у межах своєї парадигми

розглядає регіональні організації як інструменти великих держав для підтримання регіонального балансу сил. В умовах трансформації системи (перехід до багатопolarity) регіональні організації стають майданчиками для формування оборонних союзів та «зон впливу». Головний акцент тут – на безпековій дилемі та національних інтересах як першопричині інтеграції. Водночас неоліберальний інституціоналізм пояснює життєздатність регіональних інституцій через їхню здатність мінімізувати хаос. Організації створюють правила гри, які роблять поведінку держав передбачуваною. У період трансформації інститути виконують роль «стабілізаторів», які дозволяють державам співпрацювати навіть за відсутності глобального консенсусу.

Натомість ліберальний інституціоналізм фокусується на ролі організацій (як от ЄС, Рада Європи) як інструментів зниження транзакційних витрат та сприяння співпраці. Такий підхід дозволяє показати діяльність міжнародних організацій як інструменту пошуку компромісу та досягнення взаємовигідного благополуччя тощо. Конструктивізм досліджує, як регіональні організації формують спільну регіональну ідентичність та колективні норми (наприклад, діяльність ОБСЄ або Вишеградської групи).

Теоретичний базис визначає комплекс таких загальнонаукових *методів*, як системний аналіз, узагальнення, методи індукції та дедукції для вивчення творення та, особливо, функціонування регіональних міжнародних організацій. Метод аналізу та синтезу дозволяє «розбирати» міжнародні організації за елементами та створювати цілісну картину наявної системи міжнародних організацій. Окрім загальнонаукових методів, під час дослідження місця і ролі регіональних організацій вартим уваги є застосування спеціальнонаукових методів дослідження, таких як компаративний (порівняльний) аналіз. Порівняння ефективності різних регіональних міжнародних організацій (наприклад, НАТО vs ОДКБ або ЄС vs АСЕАН) у реагуванні на кризові ситуації. Згадуваний системний підхід розглядає регіональні організації як невід’ємний елемент підсистеми у структурі глобальної політичної системи, що трансформується.

Неможливим на наш погляд є проведення аналізу ефективності діяльності регіональних інституцій без використання методу кейс-стаді (Case Study), що дозволяє детально розглянути діяльність конкретної організації (наприклад, роль Ради Європи чи Європейського Союзу в умовах євроінтеграційних процесів тощо).

Зважаючи на комплексний розгляд діяльності та визначення місця і ролі регіональних міжнародних організацій, доцільним є застосування методів прогнозування в контексті побудови сценаріїв подальшого розвитку регіональних інституцій багатостороннього співробітництва. Сценарний аналіз

як один з методів прогнозування через моделювання майбутнього регіональних структур у період до 2050 року з урахуванням викликів сьогодення. Водночас з певністю можна говорити про можливості побудови моделей розвитку сучасної міжнародної системи з урахуванням тенденцій розвитку регіональних міжнародних організацій.

Для комплексного дослідження сучасних регіональних міжнародних організацій є також теоретичні засади теорії «Нового регіоналізму». На відміну від «старого» регіоналізму часів Холодної війни, цей підхід розглядає регіоналізацію «знизу вгору». Він акцентує увагу на тому, що в умовах трансформації сучасної міжнародної політичної системи регіональні міжнародні організації стають не просто союзами держав, а складними мережами, куди залучені транснаціональні корпорації, неурядові організації та регіональні лідери. Це засвідчує появу нових форматів співробітництва за участі формальних і неформальних акторів міжнародних відносин, поєднуючи регіональні організації з глобальними інституціями, перетворюючи їх на невід’ємну частину глобальної політичної системи.

Оскільки сучасні трансформаційні процеси все частіше характеризуються невизначеністю та наявністю численних кризових явищ (пандемії, гібридні загрози, збройні конфлікти тощо), методологія дослідження має включати інституційну адаптивність як здатність регіональних організацій змінювати свої внутрішні процедури без повної інституційної перебудови. Водночас дослідження також має враховувати теоретичні підходи теорії мережевого управління, ключовою тезою якої є те, що організації все частіше діють не як ієрархії, а як мережі, що дозволяє їм швидше реагувати на транскордонні виклики. Отож, в сучасних умовах доцільним видається опертя на поєднання теоретичних засад нового регіоналізму та концепції мережевого управління як методологічного каркасу дослідження сучасного стану регіональних міжнародних організацій в умовах глобальних трансформацій міжнародної системи.

Таким чином, обрана методологічна основа забезпечує цілісність і ґрунтовність дослідження через поєднання теоретичного аналізу із емпіричним вивченням практики діяльності та еволюції регіональних міжнародних організацій дозволяє провести комплексний аналіз ролі міжнародних регіональних організацій у сучасній міжнародній політичній системі.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від створення перших міжнародних організацій наприкінці XIX століття до початку 2026 р. Нижня межа визначається початком інституціоналізації системи міжнародних організацій, особливо в другій половині XX століття з актуалізацією регіональних інтересів та боротьбою за регіональне лідерство. Верхня межа

дослідження окреслюється сучасним етапом розвитку міжнародної політичної системи, яка характеризується ускладненням конфліктогенності, гібридизацією форм насильства та зростанням невизначеності. Це дає змогу зосередитися на актуальному стані розвитку глобальної політичної системи, а відтак акцентувати увагу на визначенні місця і ролі регіональних організацій в умовах сучасних трансформацій. Такий широкий хронологічний відрізок обумовлений наявністю щонайменше кількох етапів розвитку міжнародних організацій загалом та регіональних зокрема, що у підсумку дає змогу провести періодизацію розвитку системи міжнародних організацій, визначити тенденції розвитку та виокремлення чинників впливу, що дає підстави до вибудовування прогнозування подальшого розвитку регіонального співробітництва.

Наукова новизна отриманих результатів.

Дисертаційна робота є першим у вітчизняній міжнародно-політичній науці всебічним та цілісним дослідженням місця і ролі регіональних міжнародних організацій у глобальній трансформації міжнародної політичної системи.

Найвагоміші результати наукового дослідження полягають у тому, що:

Уперше:

- сформульовано цілісну теоретико-методологічну концепцію функціонування регіональних міжнародних організацій в умовах переходу від однополярності до складної багатополярності, де ці інституції розглядаються не просто як союзи держав, а як динамічні мережеві структури («Новий регіоналізм»), що інтегрують формальних і неформальних акторів (держави, транснаціональні корпорації, неурядові організації) та здійснюють горизонтальне управління транскордонними викликами;

- здійснено комплексний сценарний аналіз та побудовано прогностичні моделі трансформації архітектури регіональних безпекових інститутів багатостороннього співробітництва на перспективу до 2050 року з урахуванням сучасних чинників підвищеної конфліктогенності, гібридизації безпекових загроз та дефіциту глобального консенсусу;

- обґрунтовано концепт «інституційної адаптивності» регіональних організацій як їхньої здатності оперативно модифікувати внутрішні процедури, механізми прийняття та імплементації рішень в умовах кризових явищ (збройних конфліктів, пандемій, екологічних викликів) без повної перебудови своєї базової інституційної структури.

Удосконалено:

- політико-правову класифікацію та критерії визначення ефективності діяльності міжнародних регіональних організацій, зокрема через призму проблеми легітимізму, мінімізації трансакційних затрат та реальної

імплементції рішень як головного засобу актуалізації програмної мети цих інституцій у сферах їхньої функціональної специфіки;

- доведено трансформацію регіональних міжнародних організацій із допоміжних інструментів системи ООН у самостійні центри регіонального політичного та безпекового управління в умовах кризи універсальних механізмів глобального врядування. Доведено, що регіональні міжнародні організації перестають бути допоміжним елементом міжнародного порядку і дедалі більше стають самостійними центрами політичного, економічного та безпекового врядування.

- підходи до аналізу взаємодії та ієрархічної взаємозалежності між глобальними (універсальними, насамперед ООН) та регіональними акторами міжнародних відносин, що дозволило розкрити механізм проекції та адаптації глобальних інтересів і цілей безпеки на локальні й регіональні потреби держав-учасниць;

- аргументацію щодо ролі регіональних інституцій як ключових «стабілізаторів» міжнародної політичної системи, які в умовах руйнації попереднього світоустрою виконують функцію зниження системного хаосу, структурують локальні «зони впливу» та формують спільні регіональні ідентичності й колективні норми;

- цінність роботи полягає у створенні цілісної авторської моделі осмислення регіональних міжнародних організацій в умовах кризи глобального управління.

Набуло подальшого розвитку:

- наукове осмислення класичних парадигм теорії міжнародних відносин (неореалізму, неоліберального інституціоналізму, конструктивізму) шляхом їхнього синтезу та інтеграції в єдину аналітичну матрицю для пояснення мотивації держав щодо створення оборонних та економічних союзів у постбіполярний період;

- історико-хронологічна періодизація етапів становлення та еволюції міжнародних організацій (від кінця XIX століття до початку 2026 року), що дозволило виявити стійкі історичні тренди у розвитку інститутів багатостороннього співробітництва та визначити межі їхньої життєздатності під час геополітичних потрясінь;

- концептуальні засади формування зовнішньополітичної стратегії України в умовах триваючої російської агресії, зокрема в частині вироблення прикладних рекомендацій щодо оптимізації її участі в регіональних інституціях для побудови нової архітектури безпеки, залучення міжнародної допомоги та забезпечення постконфліктної відбудови.

В результаті проведеного дослідження ми прийшли до *наступних висновків*.

Теоретико-методологічний аналіз еволюції наукових підходів до вивчення природи, передумов виникнення та функціональної ролі регіональних міжнародних організацій у світовій політиці засвідчив очевидну вичерпаність та обмеженість монопарадигмальних моделей в умовах сучасного руйнування біполярних та однополярних архітектур світоустрою. Традиційна для ХХ століття наукова дихотомія між політичним реалізмом (та неореалізмом), з одного боку, та ідеалізмом (лібералізмом), з іншого, на сучасному етапі розвитку міжнародної політичної системи втратила свою монопольну пояснювальну здатність.

У межах неореалістичної парадигми створення та діяльність регіональних організацій інтерпретується суто прагматично – як спроба суверенних держав мінімізувати безпекову дилему, максимізувати власну силу, сформувати оборонні альянси та збалансувати потенціал геополітичних конкурентів, закріплюючи специфічні «зони впливу» великих держав. Натомість ліберальний та неоліберальний інституціоналізм акцентує увагу на раціональній здатності інститутів багатостороннього співробітництва виступати автономними «стабілізаторами» системи, які знижують рівень системного хаосу, формують тривалі та передбачувані «правила гри», мінімізують трансакційні витрати та уможливають тривалу взаємовигідну кооперацію держав навіть за умов відсутності жорсткого глобального консенсусу. Дослідження показало, що для адекватного аналізу сучасного динамічного стану міжнародних відносин необхідний синтез цих підходів із залученням конструктивістських підходів, які розкривають роль регіональних інституцій як інкубаторів спільної регіональної ідентичності, що продукують колективні норми, цінності та специфічні безпекові культури, трансформуючи первісні егоїстичні інтереси держав у солідарні стратегії дій.

Головним висновком є обґрунтування евристичної цінності теорії «Нового регіоналізму» та концепцій мережевого управління (Network Governance). На відміну від «старого» регіоналізму часів Холодної війни, який мав виключно державно-центричний, ієрархічний та закритий характер, сучасний регіоналізм розвивається за логікою «знизу вгору». Він перетворює регіональну організацію на складну, багаторівневу та відкриту мережу взаємодії, де суверенні уряди діють у постійній кооперації з недержавними акторами – транснаціональним бізнесом, міжнародними неурядовими організаціями та регіональними лідерами думки. Саме така поліпарадигмальна аналітична матриця дозволяє збагнути логіку функціонування інститутів багатостороннього співробітництва в епоху гібридних загроз та глобальної децентралізації.

Ретроспективний аналіз та систематизація понятійно-категоріального апарату міжнародно-політичної науки дозволили розв'язати тривалу наукову дискусію щодо дефініювання та класифікації міжнародних організацій. Доведено, що класичні юридичні підходи, які визначали міжнародну організацію суто як похідну форму міждержавного договору (конвенційне утворення), позбавлену власної політичної волі, є анахронічними. У дисертації обґрунтовано комплексне політологічне визначення міжнародної організації як відносно автономної, інституціоналізованої системи багатосторонньої політичної взаємодії, що володіє специфічною міжнародною суб'єктністю, власною системою нормативно-ціннісних координат, розвиненою структурою органів та здатністю формувати колективну волю, яка не зводиться до простої суми національних інтересів її держав-членів, а являє складну систему взаємовпливу. Історико-хронологічне дослідження еволюції інститутів багатостороннього співробітництва в широких часових межах (від появи перших міжнародних адміністративних спілок наприкінці XIX століття до динамічних процесів сучасності) дозволило виявити чітку циклічну закономірність: кожна масштабна хвиля інституціоналізації та виникнення нових форматів регіоналізму виступали прямим наслідком глибоких геополітичних криз, руйнації попереднього світоустрою та завершенням великих збройних конфліктів. Розвиток організацій відбувався за логікою послідовного ускладнення та розширення їхнього функціонального поля – від первісної вузькотехнічної та координаційної кооперації в XIX ст. (Міжнародний телеграфний союз, Рейнські судноплавні комісії) через перші спроби створення універсальних безпекових структур у першій половині XX ст. (Ліга Націй) до формування розгалуженої, диференційованої системи глобального та регіонального управління в постбіполярний період.

У роботі доведено, що традиційний поділ організацій на «глобальні» та «регіональні» за суто територіальним критерієм є недостатнім у XXI столітті внаслідок розмивання географічних кордонів та віртуалізації багатьох сфер міжнародного життя. Запропоновано модернізовану класифікаційну матрицю, де базовими критеріями виступають ареал реального функціонального впливу, рівень інституційної адаптивності та характер мережевої взаємодії з недержавними акторами. Це дозволило чітко типологізувати сучасні інституції, розмежувавши жорсткі інтеграційні блоки наднаціонального типу (Європейський Союз), класичні воєнно-політичні альянси (НАТО) та гнучкі, транскордонні функціональні конгломерати й діалогові платформи, що суттєво полегшує аналіз їхньої операційної спроможності.

Розглядаючи проблему дефініювання поняття міжнародної організації, доходимо висновку, що політична наука вдосконалювала трактування складових

цього терміна під впливом історичного розвитку людського суспільства. Проте і досі поза увагою дослідників залишаються питання, пов'язані з причинно-наслідковими процесами у розвитку багатосторонніх механізмів співпраці між державами. На наш погляд, акцентування уваги на цьому аспекті може дати розуміння природи мультилатерального співробітництва, його підвалин та рушійних механізмів.

Отже, можна стверджувати, що чинник впливу міжнародної організації на той чи інший географічний простір може слугувати критерієм поділу організацій на глобальні та регіональні і проміжні – міжрегіональні та субрегіональні. Зрозуміло, що сьогодні говорити про однозначність впливу Організації Північноатлантичного договору лише на міжрегіональний рівень Північноатлантичного простору є безпідставним, оскільки вплив цієї організації, виходячи з нової Стратегічної концепції Альянсу, прийнятої 2022 року, розширює сферу її відповідальності щонайменше поза межі означеного Північноатлантичним договором регіону. Звідси висновок, що у контексті визначення термінів глобальний, регіональний чи міжрегіональний не варто концентрувати увагу лише на критерії приналежності членів Організації до того чи іншого регіону, а брати до уваги обсяг впливу та сферу відповідальності чи сферу інтересів держав-членів.

Зі збільшенням чисельності міжнародних організацій з'являються можливості інституційних інновацій. Протягом минулих років деякі організації пройшли свій власний шлях інституційного розвитку. Зокрема, Північна рада, утворена як Парламентська Асамблея, створила Секретаріат і доповнила власну структуру Радою Міністрів; Співдружність націй зараз має постійний Секретаріат. Аналогічні процеси відбувалися упродовж останніх десятиліть на пострадянському просторі, де такі інституції як Співдружність незалежних держав (СНД) додали у своїй структурі низку інституцій. З іншого боку, Організація Об'єднаних Націй сьогодні є своєрідною мережею, що складається з Ради Безпеки, Генеральної Асамблеї, Економічної і Соціальної ради, Секретаріату, Міжнародного суду, що становлять структуру головних (керівних) органів, та різноманітних комісій, комітетів, конференцій, колегій і спеціалізованих агенцій, пов'язаних з цими верховними органами.

Таким чином, аналіз наукової літератури у сфері міжнародних відносин засвідчує про широкий спектр наявних підходів до питання визначення сутності, правової, організаційної природи міжнародних інститутів багатостороннього співробітництва. Водночас слід зазначити наявність спільного розуміння в тому, що міжнародні організації є продуктом політичної згоди між державами та необхідною умовою та інструментом реалізації національних інтересів держав на міжнародній арені.

Відтак, для кращого розуміння природи діяльності, а, особливо, покращення ефективності діяльності міжнародних інституцій, є доволі велика кількість класифікаційних моделей, розроблених різними дослідниками. Попри наявний широкий спектр класифікацій та типологій, на нашу думку, найбільш оптимальним підходом до типології та класифікації є поєднання функціонального (галузевого) критерію та критерію ефективності (дієвості) у процесі реалізації визначених цілей діяльності. Безумовно при розгляді діяльності тієї чи іншої міжнародної організації необхідним видається враховувати наявність організаційної структури, здатної забезпечити повноцінну реалізацію цілей організації, а також її відповідність сучасній системі міжнародних відносин. З іншого боку, це питання порушує винесення ще однієї проблеми – питання адаптації міжнародної організації до зміни міжнародного середовища.

Разом з тим можна стверджувати, що впродовж розвитку системи міжнародних відносин відбувався процес еволюції міжнародних організацій від виникнення інститутів примітивного характеру аж до створення своєрідної системи міжнародних організацій, яка є багатокomпонентною системою, що поєднує різні за своїм характером, функціями, інституційною архітектурою міжнародні інституції.

Аналіз специфіки функціонування регіональних міжнародних організацій в умовах системної трансформації сучасного міжнародного порядку дозволив виявити глибокі структурні зрушення у глобальній архітектурі управління. Доведено, що класична модель взаємодії, закладена у Главі VIII Статуту ООН, яка передбачала чітку ієрархічну підпорядкованість регіональних інституцій універсальній організації та визначала їх як допоміжні інструменти Ради Безпеки ООН у сфері підтримання локального миру, у XXI столітті зазнала системної руйнації.

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується глибокою кризою та фактичним функціональним паралічем універсальних інститутів безпеки, насамперед Ради Безпеки ООН, через зловживання правом вето з боку окремих Постійних членів, які виступають безпосередніми агресорами та ревізіоністами світового порядку. За цих умов регіональні організації здійснили кардинальний еволюційний стрибок, перетворившись на автономні центри безпекового та політичного регулювання. Вони змушені самотійно, в межах своїх географічних та функціональних зон, компенсувати хронічний дефіцит глобального консенсусу, беручи на себе першочергові функції щодо превентивної дипломатії, врегулювання збройних конфліктів та локалізації транскордонних загроз.

Звідси можна стверджувати, що в умовах переходу до асиметричної багатополярності регіональні організації стають для середніх та малих держав головним і найефективнішим інструментом актуалізації, захисту та легітимізації їхніх національних інтересів. Саме на регіональному рівні відбувається первинна агрегація інтересів, які згодом транслюються на глобальний рівень.

Водночас обґрунтовано амбівалентну природу сучасної регіоналізації. З одного боку, вона діє як чинник стабілізації, структурує локальні безпекові простори та знижує загальний рівень системного хаосу. З іншого боку, хаотична поява альтернативних, функціонально розмитих та ідеологічно неоднорідних форматів (часто під егідою амбітних авторитарних регіональних лідерів) веде до небезпечної фрагментації міжнародно-правового поля, створення конкуруючих, закритих «зон впливу» та виникнення міжінституційних конфліктів, що суттєво ускладнює відновлення єдиної, стійкої та передбачуваної системи глобального управління.

У результаті аналізу природи сучасної кризи легітимізму в діяльності міжнародних інституцій виявлено глибокий розрив між формально-юридичною легітимністю рішень (їхньою відповідністю статутним документам та процедурним нормам) та їхньою реальною політичною легітимністю (готовністю держав-членів і ширшого міжнародного загалу сприймати та визнавати ці рішення справедливими та обов'язковими до виконання). Центральним аналітичним результатом цієї частини дослідження є обґрунтування того, що реальна ефективність будь-якої регіональної організації вимірюється не кількістю підписаних декларацій чи проведених самітів, а рівнем реальної імплементації рішень держав-учасниць у практичні кроки на національному рівні. Водночас відзначено, що шляху ефективної імплементації таких рішень з'являються перешкоди функціонального характеру, а саме:

- відсутність у більшості регіональних інституцій наднаціональних механізмів верифікації, моніторингу та примусу;
- свідоме розмивання формулювань у фінальних документах-рішеннях задля досягнення компромісу;
- прямий політичний саботаж взятих на себе зобов'язань з боку окремих акторів в умовах загострення безпекової дилеми.

Отож, процес прийняття рішень в діяльності міжнародних організацій складний і суперечливий. Рішення приймаються для досягнення конкретної мети міжнародної організації. У міжнародній організації приймають стратегічні, тактичні, оперативні рішення, які мають свою мету та спрямованість. Процес прийняття рішення є циклічним і складається з таких взаємопов'язаних етапів, як підготовка рішення, його прийняття та реалізація. Для прийняття обґрунтованих рішень необхідною є своєчасна, достовірна та вичерпна

інформація. Пріоритетними напрямками, в яких приймають рішення на рівні головної компанії, є: рішення щодо створення нових підрозділів; рішення щодо розвитку та реформування організаційної структури. На рівні структурних підрозділів, зазвичай, приймають рішення щодо стратегії розвитку, відповідальності за результати діяльності, власних функцій, внутрішнього контролю.

У сучасних умовах міжнародні процеси характеризуються посиленням ролі міжнародних міжурядових організацій. Безперечно, держави зі зміцненням ролі міжнародних організацій не втрачають свого значення, а тільки отримують зручний, такий, що відповідає духу часу, організаційно-правовий механізм для взаємодії.

В цьому контексті можна стверджувати, що здатність організації оперативно модифікувати свої внутрішні процедури, створювати гнучкі функціональні органи та запроваджувати тимчасові мережеві формати реагування на транскордонні кризи (збройні конфлікти, гібридні атаки, пандемії) в режимі реального часу без проведення тривалої, капітальної перебудови своїх базових статутних структур є важливим аспектом інституційної адаптивності. Власне інституційна адаптивність визначена як головна умова життєздатності організацій у XXI столітті.

Аналіз еволюції політико-правової ролі міжнародних регіональних організацій у сучасних міжнародних відносинах зафіксував їхнє остаточне перетворення на центральні елементи архітектури безпеки, які діють в умовах ускладнення конфліктогенності та гібридизації форм насильства. Доведено, що класичні інструменти миротворчості та превентивної дипломатії, розроблені в епоху домінування симетричних міждержавних конфліктів, виявляються неефективними проти асиметричних загроз – кібератак, дезінформаційних кампаній, економічного шантажу, використання нелегальної міграції як зброї та дій недержавних мілітарних акторів.

Застосування методу сценарного аналізу та прогностичного моделювання дозволило окреслити контури та тренди розвитку архітектури регіональних організацій на перспективу наступного десятиріччя. Обґрунтовано, що за умов прогресуючої децентралізації світоустрою найбільш життєздатними виявляться дві моделі інституцій:

- наявність оборонних альянсів, що характеризуватимуться високим рівнем довіри та спільних цінностей, що формуватимуть своєрідну ідентичність. Такі інституції характеризуватимуться наявністю жорстких зобов'язань на кшталт НАТО;

- гнучкі мережеві регіональні міжнародні організації із швидким ухваленням необхідних рішень та залученням недержавних акторів.

Організації, які не спроможні адаптуватися до мережевого принципу управління та застрягнуть у жорстких бюрократичних процедурах і консенсусних пастках, неминуче маргіналізуються, перетворившись на суто декларативні форуми без реального впливу на світову політику.

На основі концептуальних результатів дослідження розроблено розгорнутий комплекс практичних рекомендацій, спрямованих на радикальну оптимізацію та підвищення ефективності зовнішньополітичної стратегії України у сфері взаємодії з міжнародними регіональними організаціями. Доведено, що в умовах триваючої екзистенційної російської агресії, глибокої руйнації європейської безпекової архітектури та нагальної потреби у формуванні умов для стабільної постконфліктної відбудови, Україна має докорінно змінити саму філософію свого міжнародного інституційного позиціонування.

Основними стратегічними орієнтирами для органів державної влади та дипломатичного корпусу визначено такі:

- Перехід від пасивного інституційного залучення до активного інституційного ініціювання. Україна має припинити сприймати себе суто як реципієнта рішень чи здобувача членства у вже існуючих, часто малорухливих міжнародних структурах. Спираючись на унікальний бойовий, безпековий, логістичний та антигібридний досвід, держава повинна виступати безпосереднім архітектором та драйвером створення нових, гнучких, функціонально орієнтованих регіональних альянсів.

- Пріоритетність розбудови регіональних безпекових та економічних мереж (безпековий мікрорегіоналізм). В умовах дефіциту глобального та загальноєвропейського консенсусу життєво необхідним є форсування та інституційне зміцнення малих, вискоєфективних регіональних форматів у Балто-Чорноморському, Адріатичному та Центральноєвропейському просторах. Україна має ініціювати трансформацію існуючих діалогових платформ (Люблінський трикутник, Квадрига, формати взаємодії з країнами Вишеградської групи та Балтійського регіону) у тривалі інституційні мережі з чіткими зобов'язаннями у сферах військово-технічного співробітництва, спільного захисту критичної інфраструктури, кібербезпеки та протидії дезінформації.

- Інституціоналізація інструментів антигібридної резильєнтності (стійкості). Рекомендовано ініціювати створення спеціалізованої регіональної інституції (або розгалуженої мережі Центрів стійкості) під егідою зацікавлених держав-партнерів, яка б займалася акумуляцією, аналізом та практичним упровадженням методів протидії асиметричним загрозам. Це дозволить конвертувати практичний досвід України у вагомий міжнародний інституційний капітал.

- Отримані теоретичні висновки щодо інституційної адаптивності та мережевого управління мають бути безпосередньо впроваджені у процес підготовки кадрів за напрямом «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Необхідно посилити експертний супровід зовнішньополітичних рішень через створення постійно діючих аналітичних груп при РНБО та МЗС України, які б здійснювали моніторинг інституційної динаміки регіональних організацій та оперативне моделювання сценаріїв їхнього розвитку.

Підсумовуючи, можна стверджувати на необхідності подальшого розвитку досліджень проблематики міжнародних організацій як напряму у вітчизняній політичній науці, пов'язаного із комплексним переосмисленням місця і ролі регіональних організацій як динамічних мережевих суб'єктів глобального управління, а запропоновані рекомендації створюють надійне підґрунтя для суттєвого підвищення ефективності захисту національних інтересів, зміцнення національної безпеки та утвердження суб'єктної ролі України у творенні нової, більш тривалої та справедливої архітектури міжнародних відносин.

Дякую за увагу!

ВИСТУПИЛИ:

Рецензенти надали позитивні відгуки на дисертацію і висловили пропозиції, які носять рекомендаційний характер:

Д. політ. н., проф. Федуняк С. Г.: У дисертації було б доречно доповнити аналіз діяльності регіональних організацій кейсами з різних регіонів світу, зокрема латиноамериканського для проведення порівняльного аналізу їхньої діяльності та особливостей функціонування. Говорячи про створення сценаріїв розвитку міжнародних регіональних організацій як складової частини системи міжнародних відносин варто було б чіткіше висвітлити методологію побудови сценаріїв до 2050 року.

Завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, доктор політичних наук, доцент Макар В. Ю.: Структура дисертації є всеохоплюючою та демонструє прагнення охопити широкий спектр регіональних міжнародних організацій. Водночас таке розширене подання матеріалу (наприклад, аналіз кейсів Африки, Азії та Європи) призводить подекуди до більш описового характеру окремих параграфів. Тому варто було б розглянути можливість поглиблення деяких частин, зокрема у порівняльному аналізі регіонів, що зробило б дослідження ще більш переконливим та збалансованим.

Доктор політичних наук, професор кафедри політології та публічного управління Ротар Н. Ю.: Висновки дисертації попри те, що вони добре

узагальнюють результати, могли б бути посилені шляхом більш чіткого окреслення обмежень дослідження та визначення перспектив подальших наукових пошуків. Доцільно було б окремо зупинитися на таких напрямках майбутніх досліджень, як сценарний прогноз розвитку системи міжнародних організацій та вироблення практичних рекомендацій для запобігання дестабілізаційних процесів у функціонуванні міжнародної політичної системи з урахуванням інструментарію регіональних інститутів багатостороннього співробітництва. Це дозволило б забезпечити більш комплексний і глибокий аналіз проблематики.

ЗАПИТАННЯ ДО ДИСЕРТАНТА ТА ВІДПОВІДІ НА НИХ:

1. Доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій к. політ. н., доц. Макух-Федоркова І. І.

ЗАПИТАННЯ: Говорячи про регіональні міжнародні організації у Вашому дослідженні приділена окрема увага неурядовим організаціям і яка їхня роль в сучасних міжнародних відносинах?

ВІДПОВІДЬ: Дякую за запитання! Міжнародні неурядові організації сьогодні є важливим елементом системи міжнародних відносин. Водночас сучасний стан розвитку міжнародного співробітництва вказує на допоміжний характер діяльності таких організацій, які залучаються до вирішення важливих питань гуманітарного характеру, якщо йдеться про сферу безпеки та конфліктного врегулювання. Проте в процесі дослідження основний акцент робився на діяльності регіональних міжнародних міжурядових організацій. Натомість говорячи про роль у цьому контексті неурядових організацій слід відзначити їхню активну роль як елементів мережевих структур, залучених до реалізації до прикладу моніторингових функцій під час міжнародних конфліктів, гуманітарних та миротворчих заходів, проведення виборчих кампаній тощо. Звичайно, що дослідження цього аспекту може виступати темою окремого дослідження, позаяк залучення суспільства до вирішення актуальних питань міжнародного життя зростає.

2. Доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій к. політ. н., доц. Осадца І. С.

ЗАПИТАННЯ: Досліджуючи трансформацію ролі міжнародних регіональних організацій Ви пропонуєте сценарії розвитку міжнародного світопорядку в контексті розвитку регіональних інститутів багатостороннього співробітництва. Які Ви вважаєте ключові чинники змін міжнародної системи на найближче десятиліття?

ВІДПОВІДЬ: Дякую за запитання! Побудова сценаріїв розвитку міжнародного регіонального співробітництва неможлива без визначення

пріоритетів серед чинників впливу на міжнародну систему. Сьогодні ми не можемо не враховувати тенденцію віртуалізації та цифровізації усіх сфер життя, у тому числі й міжнародних відносин. Широке використання цифрових технологій у процесі прийняття рішень попри позитивну роль пришвидшення та оптимізації управлінських процесів також може становити загрозу до наростання хаосу за умови «автоматизації» ухвалення рішень в процесі діяльності регіональних міжнародних організацій. З іншого боку, ми стали свідками епохи кризи ефективності інституцій універсального характеру, організацій системи ООН та виходу на міжнародну арену автономних регіональних утворень, малих оборонних союзів мережевого характеру із залученням неформальних акторів до вирішення регіональних питань. Такі інституції за сприятливих умов стануть ефективним інструментом багаторівневого управління та інструментом мінілаторальної співпраці.

Голова засідання, професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, д. істор. н., проф. Макар Ю. І.: В ході обговорення дисертаційної роботи до неї не було висунуто зауважень, що стосувалися би самої суті роботи. Отже, можна констатувати, що дисертація Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук, носить оригінальний і завершений характер, є актуальною і самостійною роботою.

Таким чином, **міжкафедральний семінар ухвалив:**

1. Дисертаційна робота містить розробки наукової новизни, що надає їй вагомому значення в рамках вирішення політичних проблем міжнародних систем і глобального розвитку.

2. Дисертація виконана в межах комплексної наукової теми, яку розробляє кафедра міжнародної безпеки та стратегічних студій факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка – *«Безпекова політика України як елемент нової архітектури міжнародної системи безпеки»* (номер державної реєстрації: 0123U101476), а також в межах досліджень у сфері міжнародних організацій та міжнародної безпеки.

3. Висновки дослідження знайшли своє підтвердження у 67 публікаціях, серед яких у фахових виданнях України категорії «Б» – 18, закордонних фахових виданнях, що індексуються у наукометричних базах Web of Science та Scopus – 8, розділ у колективній монографії – 2, навчальні та навчально-методичні праці – 11, тези доповідей та інші статті у наукових виданнях – 28.

4. Текст дисертації відповідає спеціальності 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку і вимогам Порядку присудження

(позбавлення) наукового ступеня доктора наук, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» щодо дисертації для здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

5. Науковий ступінь кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України Кучик О. С. здобув в 2002 р. у результаті публічного захисту в спеціалізованій вченій раді Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України дисертації «Україна в зовнішній політиці держав Антанти (1917–1920 рр.)».

Відповідно до Порядку присудження (позбавлення) наукового ступеня доктора наук, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» щодо дисертації для здобуття наукового ступеня доктора політичних наук може бути подана для розгляду до спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій з політичних наук.

6. В докторській дисертації не використані матеріали й висновки кандидатської дисертації здобувача. Наукові положення і результати, які виносилися на захист у кандидатській дисертації «Україна в зовнішній політиці держав Антанти (1917–1920 рр.)», повторно не виноситися на захист здобувачем наукового ступеня доктора наук.

7. Затвердити висновок, підготовлений докторами наук, професорами Макаром В. Ю., Федуняком С. Г., Ротар Н. Ю. у такій редакції:

Тема дисертації Кучика О. С. «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, була затверджена на засіданні Вченої Ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол № 8 від 22.06.2026 р. Робота виконана на кафедрі міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка. Дисертація подається до розгляду на міжкафедральний семінар вперше.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів визначається актуальністю теми дослідження та зумовлено докорінною зміною сучасної міжнародної політичної системи та світового порядку, який характеризується кризою універсальних інститутів безпеки (насамперед ООН) та переходом до асиметричної багатополярності, де регіональні організації перетворюються на автономні центри регулювання міжнародних процесів на регіональному та міжрегіональному рівні, компенсуючи дефіцит глобального консенсусу та захисту національних інтересів держав. Значущість роботи полягає у

концептуалізації феномену *«інституційної адаптивності»* міжнародної регіональної організації як її здатності оперативно модифікувати внутрішні процедури ухвалення рішень, структурувати функціональні органи та запроваджувати тимчасові мережеві формати реагування на транскордонні та гібридні кризи в режимі реального часу без проведення тривалої перебудови базових статутних структур.

Цінність роботи полягає у створенні цілісної авторської моделі осмислення регіональних міжнародних організацій в умовах кризи глобального управління. В роботі обґрунтовано та розгорнуто модель *«мережевого управління»* стосовно сучасного регіоналізму, що дозволило експлікувати еволюцію організацій від закритих, ієрархічних, суто міждержавних інститутів до відкритих багатовимірних мереж, які діють у постійній кооперації з недержавними акторами (транснаціональними акторами, громадянським суспільством, експертними хабами).

Представлено комплексні прогностичні сценарії еволюції архітектури регіональних організацій на перспективу до 2050 року, виокремивши дві домінуючі моделі: жорсткі, ціннісно гомогенні оборонні альянси з високим рівнем взаємної довіри та гнучкі, тематично орієнтовані функціональні мережі (*малі оборонні союзи*).

Удосконалено понятійно-категоріальну матрицю дослідження багатостороннього співробітництва шляхом дефініювання міжнародної організації як автономної, інституціоналізованої системи політичної взаємодії, що володіє власною міжнародною суб'єктністю та колективною політичною волею, яка не зводиться до суми національних інтересів її членів, а розглядається як динамічна модель співпраці, орієнтованої на ефективну реалізацію рішень.

Подальшого розвитку набуло стратегічне визначення зовнішньополітичних пріоритетів України, обґрунтовано необхідність переходу від стратегії пасивного інституційного залучення (членства) до стратегії активного інституційного ініціювання через інструменти насамперед безпекового мікрорегіоналізму, ініціювання та активну залученість у творенні регіональних союзів безпекового характеру у широкому розумінні цього терміна.

Практичне значення отриманих результатів визначається їхньою концептуальною новизною, актуальністю та прикладною спрямованістю і полягає у можливості використання в науково-дослідній, аналітичній, освітній та управлінській практиці. Запропоновані у роботі підходи до функціонування та ефективності діяльності регіональних міжнародних організацій відкривають нові можливості для аналізу їхньої діяльності та вироблення ефективних механізмів участі та розробки відповідних зовнішньополітичних стратегій для України з

урахуванням сучасних трендів розвитку системи міжнародних організацій як складової міжнародної політичної системи.

Застосовний потенціал одержаних висновків і рекомендацій проявляється у можливості їхнього використання при формуванні та реалізації зовнішньої політики України, зокрема у сфері міжнародної безпеки та співпраці з регіональними міжнародними організаціями. Загальні висновки та запропоновані практичні рекомендації можуть бути використані органами державної влади та управління, аналітичними центрами та профільними інституціями у сфері безпеки та міжнародного співробітництва з метою вироблення ефективних механізмів взаємодії з міжнародними партнерами та для підвищення ефективності співробітництва України з регіональними міжнародними організаціями. Враховуючи необхідність підвищення ефективності співпраці з міжнародними партнерами в умовах триваючої російської агресії та необхідності залучення як до розв'язання російсько-українського збройного конфлікту, так і постконфліктної відбудови міжнародної допомоги та формування нової архітектури безпеки, висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані з метою ініціатив з поглиблення функціональної співпраці з регіональними акторами для реалізації безпекової та зовнішньополітичної стратегії України на сучасному етапі.

Матеріали дисертаційного дослідження стануть підґрунтям для розробки навчально-методичного забезпечення, лекційних курсів та семінарських занять, присвячених діяльності міжнародних організацій, зовнішньополітичної діяльності України, міжнародній безпеці, кризовому менеджменту та теорії міжнародних відносин. Вони можуть бути інтегровані у навчальні програми галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини», сприяючи формуванню цілісного розуміння сучасних тенденцій розвитку міжнародної політичної системи та місця і ролі в трансформаційних процесах регіональних міжнародних організацій.

Апробація та публікації за темою дисертації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 61 наукова праця, зокрема з яких 18 – праці у наукових фахових виданнях України, 7 – в іноземних наукових виданнях включених до наукометричних баз даних та Scopus Web of Science, а також у 20 тезах доповідей на міжнародних наукових конференціях.

Основні положення й результати дисертаційної роботи представлено на таких наукових заходах: на міжнародних наукових конференціях «Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки» (м. Львів, Україна, 15 травня 2015, 19 травня 2016 р., Львів, 15–16 травня 2018 р., 13 травня 2021 р., 15–16 травня 2025 р., 27 березня 2026 р.), Міжнародна наукова конференція «Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики»

(м. Київ, Україна, 24 квітня 2014 р.), «Виклики політики безпеки; історія та сучасність» (Львів, Україна, 16–18 червня 2016 р., 18–19 жовтня 2018 р.), «Глобалізаційні виклик та багатостороння дипломатія» (м. Київ, Україна, 18 березня 2015 року), «Імплементація стандартів НАТО в Україні: здобутки та перспективи» (Львів, Україна, 23 вересня 2015 р.), «Конфлікти на пострадянському просторі: глобальний та локальний виміри» (Львів, 13 грудня 2016 р.), «Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний, гуманітарний та екологічний вимір» (Львів, 21 квітня 2017 р.), «Безпекові виклики у геополітиці XXI століття» (Львів, 23–24 листопада 2017 р.), «Криза сучасної системи безпеки у пошуках нового міжнародного порядку» (Львів, 4–5 квітня 2019 р.), «Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва» (Львів, 11 грудня 2019 р., 03 грудня 2021 р., 26 грудня 2025 р., 5 грудня 2026 р.), «Криза сучасної системи безпеки: нова карта геополітичних протистоянь» (Львів, 16 квітня 2021р.), «Криза сучасної системи міжнародної безпеки: переформатування геополітичного ландшафту» (Львів, Україна, 25 квітня 2025 р.), «V International Congress of Human Rights» (University of Rzeszow, December 10–12, 2024), International Scientific Conference «Europe and the New World Order» (University of Rzeszow, May 26–27, 2025), Polish-Ukrainian Forum of Public and Institutional Cooperation: «Common Horizons: What Can We Do Together?», October 24, 2024), Wrocław Security Summit (Wrocław University, December 2022, 2024).

Окрім того, результати дослідження апробовано на засіданнях кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби, кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій, а також на щорічних звітних конференціях факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка та представлені на наукових семінарах та панельних дискусіях в рамках короткотривалих наукових стажувань в рамках програм академічної мобільності Еразмус+.

За затвердження висновку проголосували:

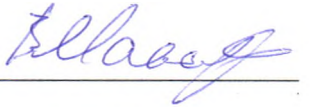
«ЗА» – 14, «ПРОТИ» – 0, «УТРИМАЛИСЯ» – 0

Результати експертизи та засідання фахового семінару. Рецензенти на підставі експертизи дисертаційного дослідження та наукових публікацій, у яких висвітлено основні наукові відкриття, а також за результатами засідання фахового міжкафедрального семінару, на якому була апробована дисертація, ухвалили одноголосне рішення – рекомендувати до захисту у спеціалізованій вченій раді дисертацію кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка Кучика Олександра Сергійовича «Регіональні міжнародні організації в умовах глобальної трансформації системи міжнародних

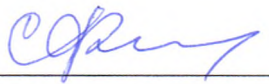
відносин» за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, поданої на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук.

Рецензенти:

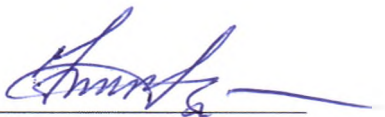
Д.політ.н., завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій
доц. Макар В. Ю.

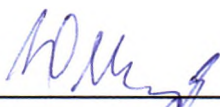
Д.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій
проф. Федуняк С. Г.

Д. політ.н., професор кафедри політології та публічного управління
проф. Ротар Н. Ю.

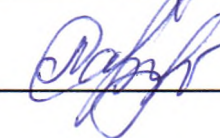

Доктор історичних наук,
професор кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій

Юрій МАКАР

Секретар

Любов МЕЛЬНИЧУК

